

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative design) ในครั้งนี้พัฒนาที่ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและศึกษาจากประสบการณ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความเสี่ยงต่อชุมชนที่ประสบภัยน้ำท่วมกรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 **วัตถุประสงค์การวิจัย** มีวัตถุประสงค์หลักทั่วไป คือ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความเสี่ยงต่อชุมชนที่ประสบภัยน้ำท่วม กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้วัตถุประสงค์หลักเป็นไปตามเป้าหมาย จึงส่งผลให้เกิดวัตถุประสงค์ย่อย 3 ประเด็น ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาประสบการณ์การเผชิญปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วม และรูปแบบการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย
- 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย
- 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย

1.2 **ผลการศึกษา** ผลการศึกษาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1) เพื่อศึกษาประสบการณ์การเผชิญปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วม และรูปแบบการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและประสบการณ์การเผชิญปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย กลุ่มผู้ประสบภัยจาก 3 หมู่บ้าน จำนวน 33 คน ผู้ประสบภัยให้ความเห็นว่า ผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติน้ำท่วมในปี พ.ศ. 2565 ที่มากที่สุดคือผลกระทบด้านทรัพย์สินและด้านสาธารณสุข ส่วนผลกระทบด้านสุขภาพในระดับมาก การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมของครอบครัวในระดับมากที่สุด คือ ด้านคมนาคม/การเดินทางยามเกิดภัย ด้านที่พักอาศัย/อาคาร และด้านสาธารณสุข การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติในระดับมาก ได้แก่ ด้านการประกอบอาชีพ/ค้าขาย/เกษตรกรรม ด้านปัจจัย 4 และด้านการติดต่อสื่อสาร ความร่วมมือช่วยเหลือของคนในชุมชนและครัวเรือนในระดับมากที่สุด ขณะที่การเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอยู่ระดับปานกลาง

กลุ่มผู้ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมจำนวน 51 คน พบว่า เป็นผู้แทนมาจาก หน่วยงานราชการชุมชน ทีมผู้ให้การช่วยเหลือด้านสุขภาพ (ได้แก่ ผู้แทนจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลประจำจังหวัด ผู้แทนจากองค์การบริหารท้องถิ่น และสำนักงานสาธารณสุขประจำอำเภอและสำนักงานสาธารณสุขประจำจังหวัด) ผู้แทนจากศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้แทนจากทีมมูลนิธิสว่างบุชาธรรม ผู้แทนจากสภาภาษาไทย จิตอาสา เครือข่ายคุโบต้าเจริญชัย สำนักงานทรัพยากรน้ำ สำนักชลประทาน สำนักงานเจ้าท่า ศูนย์ อปพร. จังหวัดอุบลราชธานี ผู้แทนจากเรือนจำกลาง ผู้แทนจากแขวงกาหนังที่ 2 อุบลราชธานี ผู้แทนจาก ศูนย์ควบคุมภาวะฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่กู้ภัยจากมูลนิธิจิตต์มเกาะ และผู้แทนจากหน่วยงานราชการอื่นๆ ได้แก่ ทหารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ส่วนใหญ่เชื่อว่าชุมชนอาจมีโอกาสเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม ร้อยละ 76.5 และเชื่อว่ามี การเตรียมความพร้อมกันถึงหนึ่งในด้าน 1) มีรายชื่อพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วม 2) มีเอกสารข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเรื่อง หอกระจายข่าว 3) มีเอกสารข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเรื่อง สถานบริการสุขภาพ 4) เอกสารข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเรื่อง ศูนย์อพยพ/ศูนย์พักพิง 5) เอกสารข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเรื่อง พื้นที่ปลอดภัย ร้อยละ 70.6, 70.6, 66.7, 58.8, 51.0 ตามลำดับ ขณะที่ การมีเอกสารข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเรื่อง หอเตือนภัย เพียงร้อยละ 13.6 ช่องทางการสื่อสารในชุมชนที่ใช้มากเป็นอันดับแรก คือช่องทางจาก ผู้นำชุมชน/ ผู้นำศาสนา ร้อยละ 64.7 ส่วนประเด็นประเด็นการสื่อสารให้ข้อมูลกับชุมชนเป็นอันดับแรกคือ วิทยุปฏิบัติตนเมื่อมีการเตือนภัยร้อยละ 82.4

วัตถุประสงค์ที่ 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย

รูปแบบการจัดการภัยพิบัติในประเทศไทย จากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกจนข้อมูลอิ่มตัว ได้ร่างรูปแบบของรูปแบบการจัดการภัยพิบัติในประเทศไทย ในมุมมองของผู้ประสบภัย และในมุมมองของผู้ที่มีส่วนในการช่วยเหลือจัดการภัยพิบัติ ดังรูป

1) ร่างรูปแบบการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมในมุมมองของผู้ประสบภัย จากการวิเคราะห์โมเดลการจัดการน้ำท่วมในมุมมองของผู้ประสบภัย พบว่า ผู้ประสบภัยมีการรับรู้และจัดการกับสถานการณ์ภัยพิบัติโดยเน้นมิติของประสบการณ์ตรง ความรู้สึก และความสามารถในการฟื้นตัวด้วยตนเองในบริบทของชุมชนเป็นหลัก รูปแบบการจัดการในมุมมองนี้เริ่มจาก “ความตระหนักรู้” ซึ่งก่อตัวจากประสบการณ์ในอดีตและข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านเครือข่ายชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐ ต่อมาคือ “การเตรียมพร้อมและตอบสนอง” ที่สะท้อนผ่านการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน การปรับปรุงบ้านเรือน และการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่ใช้ในการเผชิญภัย

เมื่อภัยพิบัติเกิดขึ้น ผู้ประสบภัยให้ความสำคัญกับ “การรับมือและการฟื้นตัว” ที่มีลักษณะหลากหลายทั้งในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน เช่น การพึ่งพาสิ่งของบริจาค การซ่อมแซม

ที่อยู่อาศัยด้วยแรงงานในชุมชน และการกลับไปประกอบอาชีพโดยเร็วที่สุด อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามในการปรับตัว แต่ผู้ประสบภัยยังคงสะท้อนความรู้สึก “ไม่มั่นคง” ต่อระบบช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยเฉพาะในเรื่องความล่าช้า การเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม และความไม่ชัดเจนของข้อมูลการสนับสนุน นอกจากนี้ ผู้ประสบภัยยังเสนอให้มีการส่งเสริม “การเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ในชุมชน” เพื่อสร้างความพร้อมในอนาคต โดยย้ำถึงความจำเป็นของการมีแผนชุมชนที่จัดทำร่วมกับประชาชน ไม่ใช่เพียงการรับคำสั่งจากส่วนกลาง

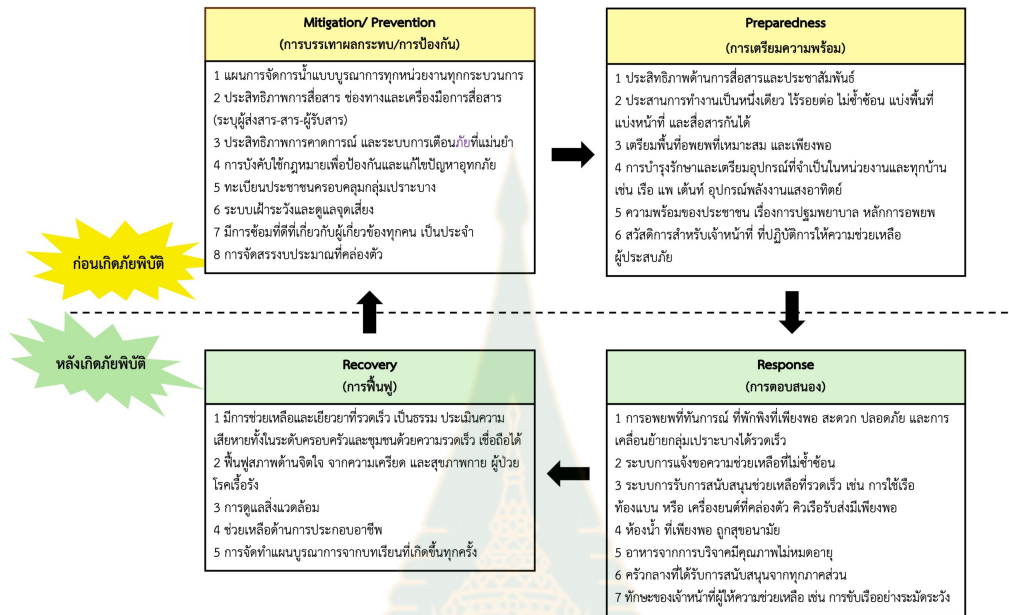
ในภาพรวม โมเดลของผู้ประสบภัยจึงเป็นโมเดลที่ยึดโยงกับชีวิตจริง มีความเป็นพลวัตสูง และเน้นการมีส่วนร่วมระดับฐานรากอย่างแท้จริง อันเป็นแนวทางที่ควรนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างการจัดการภัยพิบัติที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อบริบทของแต่ละชุมชนได้อย่างแท้จริง

2) ร่างรูปแบบการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมในมุมมองของของผู้ที่เกี่ยวข้องที่ช่วยเหลือในการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม จากการวิเคราะห์โมเดลการจัดการน้ำท่วมในมุมมองของผู้ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และจิตอาสา พบว่ามีการวางแผนการจัดการตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดเริ่มต้นจาก “การเตรียมความพร้อม” ซึ่งรวมถึงการประเมินความเสี่ยง วางแผนเผชิญเหตุ และการจัดเตรียมทรัพยากรทั้งคนและอุปกรณ์ ตลอดจนการซักซ้อมแผนปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้กรอบของระบบป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เมื่อเกิดภัยพิบัติ หน่วยงานเหล่านี้เน้น “การบริหารจัดการภาวะฉุกเฉิน” โดยการจัดตั้งศูนย์บัญชาการ การแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ และการระดมทรัพยากรไปยังจุดวิกฤต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสบียง เครื่องยุงชีพ และการอพยพประชาชนในพื้นที่เสี่ยง จากนั้นจึงเข้าสู่ช่วง “การฟื้นฟูและเยียวยา” ที่เน้นการสำรวจความเสียหาย การให้ความช่วยเหลือด้านจิตสังคม การซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน และการให้เงินช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัย ทั้งนี้ยังมีการให้ความสำคัญกับ “การถอดบทเรียน” หลังเกิดเหตุการณ์ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแผนและแนวทางการดำเนินงานในอนาคต

อย่างไรก็ตาม แม้โมเดลในมุมมองของผู้ให้ความช่วยเหลือจะมีความเป็นระบบ มีขั้นตอนและโครงสร้างชัดเจน แต่กลับสะท้อนความ “ห่างเหิน” จากมิติชีวิตจริงของผู้ประสบภัย เช่น การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง การกำหนดเกณฑ์ช่วยเหลือที่ไม่สอดคล้องกับบริบทชุมชน และข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มเปราะบาง ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่ ดังนั้น ความท้าทายสำคัญคือการปรับแนวทางให้มีความยืดหยุ่นและสามารถประสานกับความรู้และศักยภาพภายในของชุมชนได้อย่างแท้จริง

โดยสรุป โมเดลของผู้ให้ความช่วยเหลือจึงสะท้อนแนวคิดการจัดการภัยพิบัติที่มีความเป็นทางการและระบบราชการเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกิดการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 3 ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการภัยพิบัติในประเทศไทย นำร่างรูปแบบจากขั้นตอนที่ 2 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ จึงได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมดังรูป

2. อภิปรายผล

การศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความเสี่ยงต่อชุมชนที่ประสบภัยน้ำท่วมกรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยขออภิปรายผลโดยแยกตามระยะการศึกษา และการสรุปผลการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาประสบการณ์การเผชิญปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วม และถอดบทเรียนรูปแบบการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.84) มีประสบการณ์เผชิญภัยพิบัติน้ำท่วมมากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป สะท้อนให้เห็นว่าเหตุการณ์น้ำท่วมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ และมีผลกระทบในวงกว้าง โดยเฉพาะด้านทรัพย์สิน สาธารณูปโภค และสุขภาพของประชาชน อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 75.75 ของผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าไม่ได้รับมอบหมายหน้าที่หลักในการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเปราะบางของการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน ทั้งในด้านการเตรียมการเชิงระบบและบทบาทของภาคประชาชน

ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภัยพิบัติน้ำท่วม พบว่าแหล่งที่ประชาชนใช้มากที่สุดคือ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน (ร้อยละ 75.76) รองลงมาคือผู้นำชุมชน และเครือข่ายใกล้ขีด เช่น เพื่อนบ้าน แสดงให้เห็นถึงบทบาทของโครงสร้างชุมชนและกลไกในระดับฐานรากที่ยังคงมีความสำคัญสูงต่อการ

เข้าถึงข้อมูลและเตรียมการรับมือภัยพิบัติ ขณะที่ด้านการเตรียมความพร้อม ครัวเรือนสามารถจัดการในระดับมากที่สุดด้านคมนาคม การพักอาศัย และสาธารณสุขโรค รวมถึงระดับมากในด้านอาชีพ ปัจจัยสี่ และการสื่อสาร ซึ่งสะท้อนความสามารถในการปรับตัวและเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ประสบภัย

อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างคนในชุมชนยังอยู่ในระดับสูง ในขณะที่การสนับสนุนจากภาครัฐยังคงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนช่องว่างระหว่างความสามารถของชุมชนในการพึ่งตนเองกับความล่าช้าและข้อจำกัดของกลไกรัฐ การอภิปรายผลในประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของกนกวรรณ มะโนรัมย์ (2564) ที่พบว่าผู้ประสบภัยน้ำท่วมต้องเผชิญความทุกข์ ความสับสน และสถานะตื่นตระหนก โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับการสูญเสียทรัพย์สิน ขาดแคลนปัจจัยยังชีพ และการถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ทั้งนี้ ยังพบปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ความล่าช้าในการเยียวยา การชดเชยที่ไม่เป็นธรรม และกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการฟื้นฟูในระยะยาว ดังนั้น การจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมจึงไม่ใช่เพียงประเด็นเชิงเทคนิคหรือเชิงปฏิบัติการเท่านั้น หากแต่ต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม ความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชน และการบูรณาการบทบาทของรัฐและชุมชนให้สอดคล้องกันอย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นบทเรียนสำคัญในการพัฒนารูปแบบการจัดการความเสี่ยงที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า การจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทยในระดับพื้นที่มีลักษณะของความร่วมมือแบบพหุภาคี โดยกลุ่มผู้ช่วยเหลือผู้ประสบภัยประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณสุข หน่วยงานด้านความมั่นคง จิตอาสา และมูลนิธิต่างๆ ซึ่งทำหน้าที่ในด้านการสนับสนุน การปฏิบัติการฉุกเฉิน และการฟื้นฟู ผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้ส่วนใหญ่มีประสบการณ์และได้รับการอบรมด้านการจัดการภัยพิบัติ โดยเฉพาะในเรื่องสุขภาพ การจัดการทรัพยากร และการสื่อสารความเสี่ยง โดยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 85.7 เห็นว่าการอบรมดังกล่าวมีประโยชน์ในระดับมากถึงมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาคสนาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และคณะ (2563) ที่เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการฝึกซ้อมแผน การสนับสนุนปัจจัยพื้นฐาน และการเสริมสร้างความพร้อมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ในด้านข้อมูลพื้นฐานของชุมชน พบว่ามีการเตรียมพร้อมอยู่ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะการจัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับพื้นที่เสี่ยง หอกระจายข่าว สถานบริการสุขภาพ และศูนย์พักพิง อย่างไรก็ตาม ยังพบช่องว่างในประเด็นของ “หอเตือนภัย” ที่มีอยู่เพียงร้อยละ 13.6 ของพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกัน การสื่อสารยังคงเป็นกลไกสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ โดยพบว่า ผู้นำชุมชน/ศาสนา และเจ้าหน้าที่รัฐเป็นช่องทางหลักในการให้ข้อมูลแก่ประชาชน ซึ่งข้อมูลที่ชุมชนต้องการมากที่สุด คือ “วิธีปฏิบัติตนเมื่อมีการเตือนภัย” และ “รายชื่อพื้นที่เสี่ยง” แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารที่ชัดเจน เข้าถึงง่าย และสามารถกระจายได้ทั่วถึง เป็นหัวใจสำคัญของการลดความตื่นตระหนกและความสูญเสียจากภัยพิบัติ อย่างไรก็ตาม การพัฒนารูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมไม่สามารถพิจารณาได้จากมุมมองของผู้ช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว เมื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบข้อมูลจาก ผังของผู้ประสบภัย พบว่ามีความแตกต่างในเชิงมุมมองและความคาดหวังต่อการจัดการภัยพิบัติอย่างมีนัยสำคัญ โดยในขณะที่ผู้ช่วยเหลือให้ความสำคัญกับการวางแผน ระบบ และมาตรฐาน (top-down approach) ผู้ประสบภัยกลับมองผ่านประสบการณ์ตรงของตนเอง โดยเน้นความเร็วในการเข้าถึงบริการ ความชัดเจนของข้อมูล ความรู้สึกปลอดภัย และการมีส่วนร่วมในการวางแผนรับมือภัยพิบัติ (bottom-up approach) ตัวอย่างความแตกต่างเหล่านี้เห็นได้ชัดในเรื่อง “ระบบการสื่อสารและการเตือนภัย” ซึ่งผู้ช่วยเหลือประเมินว่ามีช่องทางเพียงพอและหลากหลาย เช่น ผ่านผู้นำชุมชน หรือสื่อโทรทัศน์ แต่ในมุมมองของผู้ประสบภัย กลับพบว่าข้อมูลมักมาไม่ทันการณ์ โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ หรือประชาชนที่ไม่มีอุปกรณ์สื่อสาร อีกทั้งในประเด็น “การเข้าถึงความช่วยเหลือ” ผู้ช่วยเหลือประเมินว่าการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นระบบ แต่ผู้ประสบภัยกลับรู้สึกถึงความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ที่ไม่ได้รับความสนใจ

นอกจากนี้ ผู้ช่วยเหลือมักเน้นเรื่อง “การฝึกอบรม” และ “การซ้อมแผน” เป็นเครื่องมือหลักในการเตรียมความพร้อมของชุมชน ขณะที่ผู้ประสบภัยต้องการการสื่อสารที่เข้าใจง่าย การเข้าถึงข้อมูลแบบเรียลไทม์ และการได้มีส่วนร่วมในการออกแบบแนวทางรับมือภัยพิบัติ ซึ่งจะช่วยสร้างความไว้วางใจและการยอมรับในระบบการจัดการมากขึ้น ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องบูรณาการทั้งสองมุมมองเข้าด้วยกัน โดยจากด้านผู้ช่วยเหลือ: ยังคงให้ความสำคัญกับโครงสร้าง ระบบ และกระบวนการวางแผน และจากด้านผู้ประสบภัย: ต้องเสริมมิติของประสบการณ์ตรง ความรู้สึกปลอดภัย และความเชื่อมั่นในกลไกที่สามารถเข้าถึงได้จริง กล่าวคือ การจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพควรตั้งอยู่บนฐานของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” การแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างโปร่งใส และการออกแบบกลไกที่ “ตอบสนองต่อบริบทและความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่”

องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการจัดการที่เหมาะสมจึงประกอบด้วย 4 แกนหลัก ได้แก่

- 1) การบริหารจัดการร่วมของภาคส่วนต่างๆ ที่ชัดเจนและมีระบบ
- 2) การเตรียมพร้อมเชิงโครงสร้างและข้อมูลของชุมชน โดยเฉพาะระบบแจ้งเตือนภัย
- 3) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและอาสาสมัคร ผ่านการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง
- 4) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมกลุ่มเปราะบาง ทั้งในยามปกติและภาวะฉุกเฉิน

แนวทางดังกล่าวนี้ไม่เพียงสอดคล้องกับแนวคิดของสุพรรณา ครองแถว และนพวรรณ เปียชื่อ (2015) ที่เน้นบทบาทของชุมชน เทคโนโลยี และความร่วมมือเชิงนโยบายเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางที่สามารถนำไปสู่การจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน มีส่วนร่วม และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย

ผลการศึกษาที่มีการปรับร่างโดยผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ข้อมูลที่วิเคราะห์ได้จากผู้ประสบภัย และผู้ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ ดังภาพที่ 7 รูปแบบการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมพบว่า การจัดการน้ำ ทั้งในช่วงฤดูฝนและช่วงหน้าแล้ง มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบอยู่หลายหน่วย ได้แก่ สทนช. กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ โดยมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานบูรณาการ เชื่อมโยง และประสานการปฏิบัติ เพื่อวางแผนบริหารจัดการน้ำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ในช่วงฤดูฝนมีแผนการระบายน้ำ หรือในช่วงฤดูแล้ง มีแผนเก็บกักน้ำ เป็นต้น ตามหลักการปฏิบัติ ในภาวะปกติคณะทำงานติดตามสถานการณ์ ภายใต้ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์อุทกภัยจังหวัด ได้จัดการประชุมเพื่อติดตาม วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ในช่วงฤดูฝนเป็นระยะ และปรับแผนบริหารจัดการน้ำ ตามปัจจัยแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หากประเมินแล้วมีความเสี่ยงที่อาจจะเกิดอุทกภัยในพื้นที่ใดจะแจ้งเตือนให้ประชาชนรับทราบผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ อย่างต่อเนื่องจนกว่าสถานการณ์จะยุติ เช่นเดียวกับการศึกษาของสุพรรณา และ นพวรรณ ที่กล่าวว่าในประเทศไทยมีการจัดทำแผนร่วมกันระหว่างกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ และได้จัดทำคู่มือการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีการจัดฝึกซ้อมเต็มรูปแบบ (full-scale exercise) การฝึกซ้อมเฉพาะหน้าที่ (functional exercise) และการฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ (table top exercise) ภายใต้การจำลองสถานการณ์เสมือนจริงซึ่งจะมีการจัดซ้อมแผนปีละ 1 ครั้ง โดยมีการกำหนดสถานการณ์จำลอง ซึ่งคู่มือที่เกิดจากแผนร่วมกันดังกล่าวทำให้หน่วยงาน ภาครัฐหรือข่ายได้ศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้สามารถถ่ายทอดลงสู่การปฏิบัติได้ (สุพรรณา ครองแถว และ นพวรรณ เปียชื่อ, 2015) การบูรณาการการจัดการศูนย์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ การบูรณาการการจัดการระบบการแจ้งเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ การบูรณาการและ จัดการระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉินให้มีประสิทธิภาพ การบูรณาการในการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติก็มีความจำเป็น ควรมีการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในการปฏิบัติการช่วยเหลือระหว่างภัยพิบัติแบบรวมศูนย์จากทุกภาคส่วน นอกจากนี้ควรมีนโยบายส่งเสริมภาคเอกชนและธุรกิจการจัดการภัยพิบัติเชิงบูรณาการ มีการวางแผนรองรับกับภัยพิบัติหรือแผนบริหารความเสี่ยงของภาคเอกชนและธุรกิจ

การบูรณาการในการป้องกันผลกระทบจากภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งเสริมการพัฒนา นวัตกรรมด้านการป้องกันภัยพิบัติของภาครัฐ (วิชรี คุณกิตติ วิจิตรรา ศรีสอน สันฐาน ชยนนท์, 2563).

ระบบการสื่อสารต้องมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ รวมถึงการเข้าถึงระบบสื่อสารในช่องทางต่างๆ ที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานรับผิดชอบ เปิดเพื่อใช้เป็นช่องทางให้ประชาชนติดต่อสื่อสารได้ มีหลาย ระบบ ประชาชนบางส่วนรับทราบและสามารถใช้ช่องทางสื่อสารดังกล่าวได้เป็นอย่างดี แต่ยังมี ประชาชนบางส่วนยังไม่ทราบช่องทางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่ รับผิดชอบ จึงเกิดปัญหาในเรื่องการได้รับการบริการที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ สอดคล้องกับ การศึกษาที่พบว่า ผลจากภัยพิบัติสามารถลดลงได้ หากประชาชนได้รับข้อมูล การสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพ มีการกระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมการป้องกันภัย มีการเก็บรวบรวมข้อมูล เผยแพร่ความรู้ เกี่ยวกับความเสี่ยงและความสามารถในการเผชิญกับภัยพิบัติ โดยมีกิจกรรม ได้แก่ 1) การจัดการและ แลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาและฝึกอบรม ความตระหนักของชุมชน และการศึกษาวิจัย (สุพรรณมา ครองแถว และ นพวรรณ เปี้ยชื่อ, 2015)

ระบบการเตือนที่แม่นยำ มีประสิทธิภาพ สามารถคาดการณ์ได้ ขณะที่จริงแล้วการ พยากรณ์ที่แม่นยำทางศาสตร์จะไม่สามารถทำได้ 100 % เพราะจะต้องได้รับข้อมูลที่เพียงพอจาก หลายแหล่งมาวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยแวดล้อมอย่างอื่นที่ส่งผลต่อค่าความแม่นยำของการ พยากรณ์ เช่น การดูดซับน้ำของพืชและดิน อัตราการระเหยของน้ำ ทิศทางการเคลื่อนตัวของกลุ่มเมฆ ฝนที่ไม่คงที่ ความเข้มข้นของปริมาณฝนที่ตกในแต่ละพื้นที่ อุปสรรคต่อการไหลระบายของน้ำในพื้นที่ ท่วมขัง ที่ไหลระบายลงลำน้ำใหญ่ ฯลฯ ปัจจัยที่ไม่แน่นอนเหล่านี้ ส่งผลต่อการวิเคราะห์ ประเมินและ คาดการณ์สถานการณ์น้ำอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตามการแจ้งเตือนที่ค่อนข้างแม่นยำสามารถทำได้ แต่ จะอยู่ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ประมาณ 2 – 3 วัน ดังนั้น ทางส่วนวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์น้ำ ภายใต้อันตรายภัยพิบัติเหตุการณ์อุทกภัยฯ จะต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนติดตามสถานการณ์ อย่างใกล้ชิด ทำงานด้วยความรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ สอดคล้องกับการศึกษาของเสาวลักษณ์และ คณะ ที่รายงานว่าการดำเนินงานถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติ ได้อย่างทันทั่วถึงและช่วยลดผลกระทบจากความรุนแรงของภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น ต่อร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินของผู้ประสบภัย สภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือตามหลักการสิทธิมนุษยชน หลักสิทธิพื้นฐานของผู้ประสบภัยพิบัติ พึ่งได้รับจากรัฐ เช่น สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ การกลับสู่ถิ่นฐาน เดิม ด้านปัจจัยสี่ อาหาร น้ำดื่ม ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และด้านสุขภาพ (เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์, ปรียานุช วัฒนกุล และ อาภาภรณ์ จวนสาข, 2563)

ด้านความพร้อมของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ เช่น เรื่อง การปฐมพยาบาล หลักการอพยพ ซึ่งประชาชน ภาคีเครือข่าย และ อสม.ควรได้รับการส่งเสริมให้มี

บทบาทมากยิ่งขึ้น การให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่เสี่ยง เพื่อให้สามารถปฐมพยาบาลผู้เจ็บป่วยได้ ในเบื้องต้น รวมถึงทักษะในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมของประชาชน ทักษะของเจ้าหน้าที่ผู้ให้ความช่วยเหลือ เช่น การขนย้ายผู้ประสบภัย การขับเรืออย่างระมัดระวังและปลอดภัย การช่วยชีวิตหรือ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายจิตอาสาพยาบาลขึ้นในชุมชนพื้นที่เสี่ยงภัย หน่วยงานสาธารณสุขให้การสนับสนุนยา เวชภัณฑ์ที่จำเป็น และจัดสรรงบประมาณสำรองไว้เมื่อยามฉุกเฉินจำเป็น ทำให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง สามารถแบ่งเบาภารกิจของหน่วยงานสาธารณสุขได้ในเบื้องต้น เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือตามหลักการสิทธิมนุษยชน หลักสิทธิพื้นฐานของผู้ประสบภัยพิบัติธรรมชาติพึงได้รับจากรัฐ การจัดการในภาวะภัยพิบัติ จำเป็นต้องมีระบบการดำเนินการ ที่ถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้อย่างทันทั่วถึงที่ ในปัจจุบันได้มีสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนเรื่องการจัดการภัยพิบัติ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติ ได้นำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้และช่วยเหลือสังคม ชุมชน ท้องถิ่น (เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และคณะ, 2563) ขณะที่เจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพและพยาบาล ซึ่งเป็นหนึ่งในทีมสุขภาพ มีบทบาทสำคัญในการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติควรได้รับการส่งเสริมให้มีสมรรถนะด้านการให้ความช่วยเหลือและการพยาบาลในภาวะภัยพิบัติ 4 ด้าน ได้แก่ การป้องกัน/การลดความรุนแรง การเตรียมพร้อมรับ การรับมือ/ตอบสนองต่อภัยพิบัติในทันที และการพักฟื้น/ฟื้นฟูสุขภาพ เพื่อที่จะสามารถนำความรู้ และทักษะมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ภัยพิบัติได้ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และเน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดการภัยพิบัติ เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นและช่วยบุคคลและชุมชนให้พ้นตัวจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้เร็วที่สุด (สุพรรณภา ครองแถว และ นพวรรณ เปี้ยชื่อ, 2015)

การประเมินสถานที่ตั้งของหน่วยงาน ในด้านความเพียงพอของแหล่งและความไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดเสียงในการปฏิบัติงาน เช่น งบประมาณ ที่พักพิง ข้อตกลงความร่วมมือในชุมชน การอบรมเกี่ยวกับภัยพิบัติ และแผนรองรับภัยพิบัติที่บอกถึงความรับผิดชอบของบุคลากรทุกๆ คน รวมถึงอาสาสมัครที่ร่วมปฏิบัติงาน จะต้องให้การป้องกันในลำดับช่วยเหลือด้านในด้านต่าง ๆ รวมถึงภาวะสุขภาพดีที่สุดเท่าที่จะพึงให้ได้ เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางการอพยพ การเตรียมอาหาร และเครื่องใช้ที่จำเป็น การให้ข้อมูลในการปฏิบัติตนระหว่างเกิดการเกิดภัยพิบัติ เจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพหรือพยาบาลเป็นจะปฏิบัติตนในหน้าที่ผู้ช่วยเหลือผู้ประสบภัย สามารถจำแนกระดับความรุนแรงที่ผู้ประสบภัยได้รับและจัดลำดับความเร่งด่วน ให้การช่วยเหลือทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ สังคมเพื่อความเป็นปกติสุขของผู้ประสบภัย ต้องเป็นผู้รู้ สามารถให้การป้องกันได้ โดยสามารถระบุปัญหาและการช่วยเหลือเบื้องต้น ตลอดจนการให้ความรู้ บอกภาวะสุขภาพที่ผู้ประสบภัยกำลังประสบ

และต้องเป็นผู้จัดการให้การดูแล สามารถประสานงานการส่งต่อทั้งในการอพยพและการรักษา รวมถึง การประเมินซ้ำ เพื่อติดตามการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ในระยะหลังเกิดเหตุ (post-disaster)

การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของไทยและกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่ามี 4 ประการ 1) เข้าใจความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน ยังมีความเข้าใจและตระหนักรู้ไม่มาก ตื่นตัวน้อย จนกว่าจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นถึงจึงจะเกิดการเรียนรู้และเข้าใจถึงความเสี่ยงภัย 2) เสริมสร้างศักยภาพในการบริหารและจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พบว่าประเทศไทยและประเทศในกลุ่มภูมิภาคนี้สามารถบูรณาการร่วมกันพัฒนาศักยภาพ เช่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ การอบรมการใช้เทคโนโลยี 3) ลงทุนในด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อให้พร้อมรับมือ และฟื้นคืนกลับได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หากมีการบูรณาการ ร่วมมือกันจะทำให้ลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้มาก 4) พัฒนา ศักยภาพการเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพและ ซ่อมสร้างให้ดีกว่าเดิม เป็นการเน้นที่ ให้ความรู้ตามหลักมาตรฐานสากลในการป้องกัน การเตรียมความพร้อมเมื่อเผชิญภัยพิบัติ (วัชร คุณภิตติ วิจิตรรา ศรีสอน สันฐาน ชยนนท์, 2563).

การจัดการภัยพิบัตินี้จำเป็นต้องบูรณาการในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว จึงจะเป็นการลดความเสียหายอันจะเกิดแก่ผู้ประสบภัย ครอบครัวและ สังคม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม จิตวิญญาณ ลดความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม จึงต้องวางแผนให้ครอบคลุมทั้ง 4 ระยะดังนี้ (Coppola, 2007) 1) การบรรเทาผลกระทบ (mitigation) เป็นการลดหรือการจัดการความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ในการเกิดอันตราย 2) การเตรียมการ (preparedness) เป็นการจัดให้ประชาชนผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติได้มีความรู้ และเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตจากภัยพิบัติ และลดความเสียหายของชีวิตและทรัพย์สิน 3) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (response) เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อลดหรือกำจัดผลกระทบ ในช่วงระหว่างที่เกิดภัยพิบัติ และเป็นการป้องกันไม่ให้ชีวิตและทรัพย์สินเกิดความเสียหายมากขึ้น 4) การฟื้นฟูความเสียหาย (recovery) เป็นการทำให้ผู้ประสบภัยหรือผู้รอดชีวิตจากภัยพิบัติ กลับสู่สภาพชีวิตที่ปกติ หลังจากภัยพิบัติผ่านพ้นไป

3. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1.การต่อยอดผลการศึกษาสู่กระบวนการเฝ้าระวังใน 4 ระยะของการจัดการภัยพิบัติ ผลการศึกษานำไปใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นในการต่อยอดพัฒนาแนวทางการจัดการภัยพิบัติที่

ครอบคลุมทั้ง 4 ระยะ ได้แก่ ระยะป้องกัน ระยะเตรียมพร้อม ระยะตอบโต้ และระยะฟื้นฟู โดยพัฒนาเป็นคู่มือแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ สอดคล้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ เช่น ศูนย์อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานสาธารณสุข รวมถึงภาคเอกชนและองค์กรอาสาสมัครที่ร่วมในการจัดการภัยพิบัติ นอกจากนี้ นักวิชาการและผู้กำหนดนโยบายสามารถนำผลดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาแผนหรือกำหนดมาตรการเชิงระบบเพื่อให้เกิดการจัดการภัยพิบัติที่ยั่งยืนและครอบคลุมยิ่งขึ้น

3.1.2 การจัดเตรียมระบบซ่อมแผนเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง การวางแผนและการซ่อมรับมือภัยพิบัติเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนที่เปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ และผู้ป่วยเรื้อรัง ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเร่งด่วน และมีแผนเฉพาะด้านสุขภาพ เช่น การเตรียมยาให้เพียงพอในภาวะฉุกเฉิน ดังนั้น ผลจากการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดระบบซ่อมแผนที่เหมาะสมและมีความครอบคลุมมากขึ้น โดยหน่วยงานรัฐและเอกชน เช่น โรงพยาบาล หน่วยกู้ชีพ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จะได้รับประโยชน์ในการวางแผนและดำเนินการช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันผู้ประสบภัยโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางจะได้รับการดูแลที่ปลอดภัยและเหมาะสมยิ่งขึ้น

3.1.3 การสรุปบทเรียนและการจัดทำแผนบูรณาการหลังภัยพิบัติ บทเรียนที่เกิดจากภัยพิบัติควรถูกบันทึก วิเคราะห์ และใช้เป็นแนวทางในการป้องกันผลกระทบซ้ำในอนาคต ซึ่งการสรุปผลการดำเนินงานหลังเกิดภัยพิบัติในแต่ละครั้ง จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานจริงที่สามารถสะท้อนปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขไปยังผู้วางแผนในระดับนโยบาย ทั้งนี้จะนำไปสู่การจัดทำแผนบูรณาการที่เหมาะสมกับพื้นที่และชุมชน รวมถึงสามารถพัฒนาแนวทางปฏิบัติร่วมกันที่มีประสิทธิภาพและหลีกเลี่ยงการเกิดซ้ำของปัญหาในรูปแบบเดิม ผู้ได้รับประโยชน์จากแนวทางนี้ได้แก่ หน่วยงานบรรเทาสาธารณภัย หน่วยสาธารณสุข นักวางแผน ผู้กำหนดนโยบาย ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยง

3.1.4 การเสนอเชิงนโยบายเพื่อปรับปรุงแผนการรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม รูปแบบการจัดการภัยพิบัติที่ได้จากผลการศึกษา สามารถนำไปเสนอในระดับเชิงนโยบาย เพื่อผลักดันให้เกิดการปรับปรุงแผนการรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างครอบคลุมในทุกระยะ ได้แก่ การป้องกัน เตรียมพร้อม ตอบโต้ และฟื้นฟู โดยข้อเสนอเชิงนโยบายนี้จะประโยชน์โดยตรงต่อผู้กำหนดนโยบายทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผน ตลอดจนภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในพื้นที่ ข้อเสนอจะช่วยทำให้ระบบการบริหารจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมมีทิศทางที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

3.1.5 การพัฒนาระบบการสื่อสารที่รวดเร็ว ชัดเจน และเหมาะสมกับทุกกลุ่ม ระบบการสื่อสารในภาวะฉุกเฉินเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความชัดเจน โดยระบบควรออกแบบให้สอดคล้องกับช่องทางการเข้าถึงของประชาชนแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มชนบท หรือกลุ่มเปราะบาง เพื่อให้สามารถรับรู้สถานการณ์และขอความช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที การพัฒนาระบบสื่อสารดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม หน่วยกู้ภัย เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น รวมถึงผู้ประสบภัยโดยตรง และยังเป็นแนวทางสำหรับผู้กำหนดนโยบายในการกำหนดมาตรฐานการสื่อสารฉุกเฉินที่ครอบคลุมทั่วประเทศ

3.1.6 การเตรียมการระยะยาวหลังการเกิดภัยพิบัติ เพื่อรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมในระยะเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดการที่ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ สังคม และนวัตกรรม เช่น (1) การวางผังเมืองและแผนที่ความเสี่ยงให้ทันสมัย สะท้อนข้อมูลจริงในพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมซ้ำซาก และวางแผนเคลื่อนย้ายประชากรอย่างมีระบบ (2) การออกแบบบ้านและวัสดุก่อสร้างที่เหมาะสม การออกแบบบ้านยกพื้นสูง ใช้วัสดุทนน้ำหรือแห้งเร็ว และสามารถปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ลี้ภัยชั่วคราวได้ นอกจากนี้ควรมีการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการปรับปรุงบ้านให้เหมาะกับพื้นที่น้ำท่วม (3) การพัฒนานวัตกรรมเพื่อพื้นที่น้ำท่วม เช่น บ้านลอยน้ำ ระบบเตือนภัยอัจฉริยะ ระบบจัดเก็บพลังงานและอาหารสำรอง การบำบัดน้ำใช้ในภาวะวิกฤต รวมถึงอุปกรณ์สื่อสารที่ทนต่อสภาพอากาศ (4) การจัดเตรียมพื้นที่พักพิงถาวรหรือกึ่งถาวร หน่วยงานท้องถิ่นควรกำหนดพื้นที่สำหรับตั้งศูนย์พักพิงล่วงหน้า ที่สามารถรองรับประชาชนได้อย่างเพียงพอ ปลอดภัย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการและการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ (5) ระบบขนส่งและการเคลื่อนย้ายคน โดยวางแผนการขนส่งและเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยล่วงหน้า รวมถึงการเตรียมยานพาหนะในพื้นที่เสี่ยง เช่น เรือท้องแบน รถยกสูง และระบบขนส่งฉุกเฉินที่สามารถเข้าถึงได้ทุกช่วงเวลา (6) การมีส่วนร่วมของชุมชนในระยะยาว ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนา และดูแลระบบรับมือน้ำท่วมในพื้นที่ของตนเอง เพื่อสร้างความตระหนักรู้และเสริมพลังให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในภาวะวิกฤต

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในภาพรวมทุกด้าน ทั้ง 4 ระยะของขั้นตอนการจัดการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม ทั้งมุมมองของผู้ประสบภัยและผู้เกี่ยวข้องที่ให้การช่วยเหลือ ประกอบกับการวิเคราะห์เพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม สามารถเป็นกรอบใหญ่ที่สามารถนำไปวางแผนเพื่อให้เกิดความครอบคลุมได้ แต่ควรมีการศึกษาในประเด็นย่อยแต่ละประเด็นเพื่อให้เกิดการวางแผนที่ละเอียด รอบคอบ และชัดเจน ส่งผลต่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2.2 ควรมีการศึกษาเชิงลึกในระบบการสื่อสารเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการช่วยเหลือและการจัดการภัยพิบัติในทุกระยะ โดยเฉพาะใน

ขั้นตอนของการช่วยเหลือบุคคล การค้นหาบุคคลที่ต้องให้การช่วยเหลือเร่งด่วน ทำให้ระบบการจัดการมีประสิทธิภาพ ลดความสูญเสีย และความเสียหายต่อชีวิตและสุขภาพของผู้ประสบภัยได้ดียิ่งขึ้น

3.2.3 ควรมีการศึกษาในเชิงลึกในแต่ละระยะของการจัดการภัยพิบัติ และวิเคราะห์บทบาทที่ชัดเจน และเร่งด่วนของแต่ละหน่วยงาน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน และสามารถนำไปสู่การกำหนดเป็นแนวทางหรือคู่มือปฏิบัติที่เกิดจากการวิเคราะห์และสรุปร่วมกัน

3.2.4 การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการสนทนากลุ่มที่แยกระหว่างกลุ่มผู้ประสบภัยพิบัติ และกลุ่มที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ อาจจะมีบางประเด็นที่ทั้งสองกลุ่มยังมองมีความเห็นต่าง ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในประเด็นดังกล่าวเนื่องจากการมองในมุมของตนเอง จึงควรมีการศึกษาที่เปิดโอกาสให้เป็นการสนทนากลุ่มร่วมกัด้วยการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย

